

Klasik Türk Şiirinde Levendâne Tarz

ABDULLAH AYDIN*

ÖZ

Levent, Osmanlı dönemi deniz askerleri için kullanılan bir isimdir. Leventler sosyal statüleri, giyim kuşamları, hâl ve hareketleriyle toplumu bazen olumlu bazen de olumsuz yönden etkilemişlerdir. Türk halkı askerlik mesleğine çok değer verdiği için leventler, kültürümüzde genellikle olumlu yönleri ile yer almışlardır. Adalar başta olmak üzere, özellikle sahilde yaşayanların giyinme, konuşma, saç şekli, yürüyüş gibi hâl ve hareketlerinde leventlerin etkisi söz konusudur. Bu etki yaygınlaşarak halk arasında bir tarzın oluşmasını sağlamıştır. Bu tarz zamanla edebiyatta da kendini göstermiştir. Klasik Türk edebiyatı yaygın olarak bilinenin aksine, sosyal hayattan beslenmiş ve onun aynası olmuştur. Halkın içinde giyimden saç stiline, yürüyüşten konuşma tarzına kadar değişik alanlarda varlığından söz ettiren bu tarz, şiir alanında da kendini göstermiştir. Divan şairleri, deniz askerlerinin rol modeli olduğu toplumda, sevgili ve âşık gibi şiir kahramanlarıyla leventler arasında ilgi kurmuşlar ve bu tarzda yazdıkları şiirlere “levendâne şiir”, “levendâne kaside”, “levendâne gazel” gibi isimler vermişlerdir. Bu makalede, deniz kenarında yaşayan insanların sıkça gördükleri deniz askerlerinden etkilenerek oluşturdukları bir tarz incelenmiştir. Levendâne diye adlandırılan bu tarzın nasıl oluştuğu, hayatın hangi alanlarında nasıl görüldüğü ve şiire yansımaları değişik şairlerden alıntılanan beyitlerle değerlendirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Klasik Türk edebiyatı, Divan şiiri, levent, levendâne tarz

Edebiyat tarihimizde Türklerin İslâmiyet’i kabulüyle başlayıp on dokuzuncu asrın son çeyreğine kadar etkili bir şekilde devam eden, daha sonrasında ise sahip olduğu kültürel hazineyi Batı tesiriyle gelişen edebiyatın kullanımına bırakan edebiyata İslâmî Türk edebiyatı, Klasik Türk edebiyatı, Divan

* Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/KASTAMONU
E-posta: aydina@kastamonu.edu.tr

edebiyatı gibi değişik adlar verilmektedir. Bu isimlendirmelerin her biri kendi içerisinde bazen olumlu bazen de olumsuz çağrışımlar yapmaktadır. Mesela bu edebiyatta Müslüman olmayan şairler var olduğu gibi, Türk olmayanlar da vardır. Bu edebiyat sadece seçme şiirlerin bulunduğu divanlardan oluşmamakta, aynı zamanda mesnevileri ve mensur eserleri de kapsamaktadır. Daha kapsamlı bir isim vermek gerekirse, Osmanlı edebiyatı terkibi en doğru olanıdır.

Türk hâkimiyetinin Anadolu merkez olmak üzere Orta Avrupa'dan İran'a, Kuzey Afrika'dan Arap Yarımadası'na ve Mısır'dan Kırım'a kadar uzanan geniş bir kültür coğrafyası üzerinde dil, din, siyaset, askerî güç, edebiyat, musiki gibi her konuda en fazla tebarüz eden, temsil ettiği medeniyet itibarıyla güçlü bir çekim alanı oluşturan ve varlığı en uzun süren devlet konumunda bulunduğu Osmanlı vücuda getirdiği edebiyatın isim babalığını fazlasıyla hak etmektedir. (Şentürk 2004: xi-xii)

Cumhuriyet öncesinde Abdülhalim Memduh, Şehabeddin Süleyman, Faik Reşad yayımladıkları edebiyat tarihlerine *Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye* ismini vermişlerdir (Levend 1984: 479-481). Wilkinson Gibb'in 1900-1907 yılları arasında dört cilt olarak Londra'da yayımladığı eser de *Osmanlı Şiir Tarihi* adıyla dikkat çekmektedir. Tüm bunlara rağmen bu makalede, üniversitelerin ders müfredatlarında yaygın olan şekliyle, Klasik Türk edebiyatı ismi kullanılacaktır. Tarz en basit anlamıyla “şekil, biçim, suret, kılık, usul, yol” demektir (Develioğlu 2010: 1207). Bu anlamlarla bağlantılı olarak giyim, spor, müzik, dans, konuşma, edebiyat, mimari ve resim gibi alanlarda kullanılmaktadır. Edebî bir terim olarak ise, üslubu yani yazarların eserlerini kaleme alırken duygu ve düşüncelerini ifade etme yollarını, kelime seçiminde dikkat ettikleri usulleri karşılamaktadır. Şair veya nasirin herhangi bir üslubu tercih etmesinde ise “kişilik, ictimâî değişiklikler, kültürel zemin, muhataplar, şairin/yazarın bilgisi, becerisi ve mesleği, eserin konusu ve coğrafi muhit” (Babacan 2012: 33) gibi bazı hususlar etkili olur. Üslup, şairin yetenekleriyle doğru orantılı olarak meydana gelmektedir. Öyle ki, nazire geleneğinden dolayı aynı konuda ve hemen hemen aynı mazmunlarla yazılan şiirlerde üslup farklılıkları oluşmaktadır. Yalnızlık konusunu işleyen üç farklı şiirden alıntılanan beyitlerde, şairlerin bakış açılarının tarzlarını belirleyişi görülmektedir:

Beni ağlan beni kim üstüme gelmez öliceğ
 Bir avuc toprağ atar bād-ı sabâdan gayrı
 Necâtî Beg (aktaran Babacan 2012: 29)

[Bana ağlayın bana! (Çün)kü, doğudan esen hafif rüzgârdan başka
 ölünce üzerime bir avuç toprak atacak (kimse) gelmez.]

Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
 Ne açar kimse kapum bād-ı sabâdan gayrı
 Fuzûlî (aktaran Babacan 2012: 30)

[Ne bana gönül ateşinden başka kimse yanar ne (de) doğudan esen hafif rüzgârdan başka kimse kapımı açar.]

Kim düşer dâmenüme katre-i hûndan gayrı

Kim öper pâyumı zencir-i cünûndan gayrı

Nâbî (aktaran Babacan 2012: 30)

[Etek(ler)ime kanlı (gözyaşımın) damlalarından başka kim düşer?

Ayak(lar)ımı (aşk) deliliğinin zincirinden başka kim öper?]

Örnek beyitlerde görüleceği üzere, şiirlerinde somut kavramlar yoğun olan Necâtî Bey “toprak”, daha çok soyut yazaran Fuzûlî “gönül ateşi”, yaşadığı dönemdeki karmaşa ortamından etkilenen Nâbî ise “kan ve zincir” gibi şiddeti çağrıştıran kelimeleri tercih etmişlerdir (Babacan 2012: 30).

Bu makalede önce levent kelimesinin anlamları verilecek, sonra divan ve tezkirelerde çok geçen fakat günümüz eserlerinde bahsedilmeyen “lewendâne tarz” veya “lewendâne üslup” incelenecektir. Tezkireler üzerine yapılan araştırmalarda, “lewendâne” ifadesine dikkat çekilmiş fakat içeriğine değinilmemiştir. Bu konuda, “lewend” kelimesinin kullanımını örnekleriyle paylaşan sadece bir makale yayımlanmıştır (Koncu 2010). Levent sözcüğünün müspet ve menfi birçok anlamı bulunmaktadır: “1. Yeniçeri devrinde deniz erlerine verilen ad. 2. Vaktiyle Venediklilerin Şark memleketlerinden maaşla topladıkları bahriye askeri. 3. Tembel. 4. Ayyaş, içkici. 5. Zampara. 6. Kabadayı. 7. Hizmetçi, gündelikçi, çırak. 8. Namussuz kadın. 9. İbne” (Devellioğlu 2010: 632). Burada verilen anlamlardan ilk ikisinin asıl olduğu, diğerlerinin sonradan türetildiği dikkate alınır, levent “deniz askeri” demektir. “Leventlerin çektiri levendi, kalyon levendi, firkate levendi gibi çeşitleri vardır” (Koncu 2010: 423). Aşağıdaki beyitler, levendin asker anlamını örneklemektedir:

Âşık oldum bir sipâhî-zâdeye

Hışm idüp bana *lewendîn* gösterür

Bâkî (Küçük 1994: 209)

[Bir asker çocuğuna âşık oldum. (O da) öfkelenerek bana leventliğini gösterir.]

Silâh-ı aşkın ile gezdiğim beyân ederim

Lewendîn eskisi pür-gûy u pür-menâkıb olur

Lebîb (Kurtoglu 2012: 101)

[Aşkın silâhı ile gezdiğim (günleri) anlatıyorum. (Zira) eski (bir) deniz askeri çok konuşkan ve çok anlatıcı olur.]

Kaygı kayıklarında unutma Necâtîyi

Gird-âba atma merhamet eyle *lewendîne*

Necâtî (Acar 2009: 358)

[Necâtî’yi dert, tasa kayıklarında unutma. (Bu) deniz askerine merhamet eyle, (onu) girdaba atma.]

1. Bir Üslubun Doğuşu: Levendâne Tarz

Deniz askerlerine levent, onların hâl ve hareketlerinden oluşan tarza da levendâne denilmesi, bu üslubun oluşmasında birincil etkenin coğrafi konum olduğunu göstermektedir. Şairler, levent kelimesini Akdeniz, Sakız Adası, Girit Adası gibi coğrafi mekânlarla birlikte zikretmekte, bu kelimeyi tercihlerinde coğrafyanın etkili olduğunu vurgulamaktadırlar:

Etdi sefid dide-i uşşâkı bahr-ı eşk
Ol kış *levendi* şüh meger *Akdeniz*lidir
Nedim (Erdoğan 2009: 29)

[Gözyaşı denizi, âşıkların gözlerini beyaz (kör) etti. O tecrübeli deniz askeri (gibi olan) güzel, meğer Akdenizliymiş.]

Olmuş esîr bir kıza kendi esîr edip
Sakız cezâresindedir ol şeh-levend-i nâz
İzzet (Ceylan ve Yılmaz 2005: 452)

[O naz askerlerinin komutanı, (şimdi) Sakız Adasındadır. (Çünkü) kendi esir ettiği bir kıza esir olmuş.]

Kızları hûb civânânı *levendâne*-edâ
Âkifâ var ise bir şehir yine şehir-i *Sakız*
Âkif (Kılıç t.y.: 105)

[Ey Âkif! Kızları güzel, gençleri levendâne edalı bir şehir varsa (o da) yine Sakız şehridir.]

Bir şairin tarz sahibi olabilmesi için şartların varlığından öte şairin de yetenekli olması gerekmektedir. Dolayısıyla denizle iç içe yaşayan şairlerin üslubunda levendâne tarzın etkilerini bulmak bazen mümkün olmamaktadır. Mesela Nâbî, şiirdeki başarısını Halep kumaşına atıfta bulunarak ifade etmektedir:

Sûdâ-gerân-ı şehir-i Stanbula nâz eder
Nâbî bu nev-kumaş Halep yâdigâridir
Nâbî (Yorulmaz 1996: 56)

[Nâbî! Bu yeni kumaş (yeni tarz şiir) Halep hatırasıdır. (Bu yüzden) İstanbul şehrinin, tüccarlarına (şairlerine) naz eder.]

Sadece coğrafyanın yeterli olmadığı, Ziya Paşa'nın Nâbî ile Nef'î'nin taşralı oldukları hâlde İstanbul Türkçesine yaptıkları katkıyı ifade eden beyitlerinde görülmektedir:

İstanbul iken makarr-ı irfân
İstanbul iken matâf-ı büldân

[İstanbul kültür merkezi (ve) tüm şehirlerin ziyaret ettiği (bir) yer(dir).]

Yapdı iki taşralı bu hâli
Vanlı birisi biri Ruhâlî

[Bu durumu (İstanbul'un edebiyatta geldiği noktayı) biri Vanlı diğeri Urfalı iki taşralı gerçekleştirdi.]

Bunlar verdi zebâna zînet
Bunlar verdi beyâna sûret

Ziyâ Paşa (aktaran Yorulmaz 1996: 49)

[Bunlar dile süs, bildirmeye tarz verdiler.]

“Pek çok tezkirede ve bazı şiiirlerde klasik şiiir ve şair değerlendirmeleri yapılmaktadır. Genellikle âb-dâr, pür-kâr, rengîn, turfe-beyân, hakîmâne vs. kelime ve terkiplerle ifade edilen bu değerlendirmelerden bazıları eda, bazıları lafz, bazıları da mana için kullanılmıştır” (Açıkgöz 1991: 11). Bunlara levendâne, yetîmâne, fânî-şîve gibi daha birçok duygu ve düşünce ifade eden tabirlerin, tavsiflerin eklenebileceği araştırmacılar tarafından belirtilmiştir (Tolasa 1998: 347; Kılıç 1998: 127).

2. Giyim Kuşamda Levendâne Tarz

Edebî eserler, maddî ve manevî kültür unsurlarının şairin muhayyilesinde şekillenmesiyle oluşmaktadır. Dolayısıyla şiiire konu olacak bir üslubun önce sosyal hayatın değişik alanlarında kendini göstermesi gerekmektedir. İnsanların giyim şekillerinde leventlerden etkilenererek onlar gibi giyinmesi levendâne bir tarzın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

2.1. Başlıkta Levendâne Tarz

2.1.1. Fes

Fes, Osmanlı'da yaygın olarak kullanılan başlıklardan birisidir. Aşkî Mustafâ'nın aşağıdaki beytinden leventlerin feslerini biraz kaşlarının üzerine doğru eğdikleri anlaşılmaktadır. Kâkülünü kaşlarının üzerine döken sevgilinin bu tavrı levendâne olarak adlandırılmaktadır:

Bir *levendâne* turuş vardır siyâset-gâhda
Kâkül-i cünd-i siyâhdur kim ider şâhâne *fes*
Aşkî (Bıyık Yapa 2007: 339)

[Fes, siyah (giyimli) ordulara (benzeyen) kâkülle üzerindeki padişah (gibi)dir. (Bu sebeple) siyaset alanında askercesine bir duruş(u) vardır.]

2.1.2. Külâh

Külâh, keçeden yapılan ucu sivri bir başlıktır. Külâhın levendâne tarzda kullanımını başa biraz eğri takılması şeklindedir. Eğri takılan başlığın daha çok kabadayılarda görülmesinden dolayı kec-külâh ifadesi mecazen serseri, külhanbeyi anlamlarında kullanılmaktadır.

Ola *levendâne* vü hem kec *külâh*

Sen çekersin hayret ile niçe âh

Emîrî (aktaran Kaplan 2012: 76)

[(O güzel), kabadayı ve serseri olsun. Sen (de) şaşırarak çok zaman ah çek.]

Var mıdur hüsn ile mümtâz-ı cihân âlemde

Şeh-*levendâne* edâ kec-*küle*bümden gayrı

Yâver (Üstüner 2010: 212)

[(Benim) külhanbeyi gibi gösterişli ve serseri (olan sevgilimden) başka, güzellik bakımından herkesin dikkatini çeken (başka biri) var mıdır?]

Reftâr-ı *levendâne* ile ey dil-i nâlân

Peyveste seni mest eden ol kec-*küle*bindir

Rahmî (Cengiz ve Eren 1996: 106)

[Ey inleyen gönlüm! Deniz askeri gibi gösterişli yürüyerek, seni daima sarhoş eden, o serseri (sevgili)ndir.]

Kec-*külâh*ıyla siyeh-pûşu ile gonçelere

Görünür hayli *levendâne* dil-âver sünbül

Vehbî (Yenikale 2012: 228)

[Cesur sümbül, eğik külâhı ve siyah giyimiyle gonçalara oldukça asker gibi görünür.]

2.1.3. Kalpak

Kalpak, deri veya kürkten yapılan bir başlık çeşididir. Daha çok kış mevsiminde kullanılan kalpak da leventlerin kıyafetleri arasında yerini almaktadır:

Başdan çıkardı aklımı *kalpaklı* bir *levend*

Dik başlı yan bakışlı çatık kaşlı hod-pesend

[Dik başlı, yan bakışlı, çatık kaşlı, kendini beğenmiş, kalpaklı bir deniz askeri aklımı başımdan aldı.]

Kâ'ildir Ahkar olmasa da nâ'il-i visâl

Tek iltifâtı kesmesin ol şûh-ı şeh-*levend*

Ahkar (aktaran Tuman 2001: 7)

[Ahkar, vuslata ulaşamasa da razıdır. Yeter ki o deniz askerlerinin komutanı olan güzel, benden ilgisini kesmesin.]

2.1.4. Sarık

Kültürümüzde görülen diğer bir baş örtme şekli, fesin etrafına bir tülbent veya şalın dolanmasıyla oluşan sarıktır. Sarık sarmada görülen *levendâne* tarz ise feste olduğu gibi sarığın başın bir tarafına daha fazla eğilmesiyle oluşmaktadır. Şairlere göre sevgili, sarığını aynı leventler gibi sarmaktadır:

Mest-i câm-ı ışk olup âşüfte-destâr ol yüri

Bir *levendâne sarıklu* dilber-i bî-kârı sev

Yahyâ (aktaran Öztoprak 2010: 144)

[Aşk kadehinden sarhoş olup sarığı dağınık (bir şekilde) olarak yürü.

Deniz askeri gibi sarık takan (ve) işi gücü olmayan bir güzeli sev.]

Deryâyı kerâkeyle *levendâne sarıklu*

Aldı beni gâyetde o dil-dâr kimindir

Âsım (Arslan 2010: 88)

[Deniz (gibi) mavi kumaş(ıy)la (/elbisesiyle) asker gibi sarığ(ıy)la beni

(benden) oldukça aldı. O, gönül alıcı sevgili (acaba) kimindir?]

On sekizinci yüzyıl şairi Nazîr İbrahim, sarığı arkaya kaydırarak kâküllerin önden biraz gösterilmesini levendâne bir tarz olarak yorumlamıştır:

Levendâne sarup *destârını* geçrev dahi itmiş

Bize kâküllerin seyr itdirür haylice ra'nadur

Nazîr (Şengün 2006: 171)

[Sarığını deniz askeri gibi sararak, kenarını da (biraz) eğmiş. (Öylece)

bize kâküllerini gösterir. (Bu hâliyle) oldukça güzeldir.]

2.1.5. Şal

Şal, bu bahiste ele alınacak son başlık çeşididir. Şal, kadınların başlarına örttüğü yünden yapılmış bir kumaştır. Genellikle Hindistan'da dokunmaktadır. İki farklı şairden alınan aşağıdaki beyitlerde görüldüğü üzere, başa şal takıldıktan sonra kenarına kırmızı gül sokulması levendâne tarz olarak yorumlanmaktadır:

Al câmeyle çıkup seyr-i gül-istân eyle

Şeh-*levend-âne* sokun kırmızı şâl üstine gül

Rûhî (aktaran Zavotçu 2009: 164)

[Deniz askerlerinin komutanı gibi kırmızı şalın üstüne gül tak (ve) kırmızı elbiseyle çıkarak gül bahçesinde gezin.]

Vireli bâgda revnak gül-i al üstine gül

Şeh-*levendüm* takınur kırmızı şâl üstine gül

Tıfî (aktaran Zavotçu 2009: 195)

[Gül, bağda kırmızı gül üzerine tazelik vereli, güzellerin şahu olan (sevgili)m kırmızı şal üstüne gül takar.]

2.2. Giyimde Levendâne Tarz

Osmanlı'da Yeniçerilere bağlı askerî bir sınıf olan leventlerin kılık kıyafetlerinin göz alıcı ve gösterişli olduğu bir gerçektir. Âşık Ömer'in aşağıdaki dörtlüğü bunu kanıtlamaktadır:

Sûretâ mağrur kıyâfet bir *levend* sevsem gerek
 Ömrünü efvân kılsun bir pesend sevsem gerek
 Gelmemiş misli cihana devr-i Adem'den beri
 Hüsn-ü hulk içre heman Yûsuf menend sevsem gerek
 Âşık Ömer (aktaran Kuvan 2009: 211)

[Görünüşte giyimiyle mağrur bir güzel (ve) ömrü uzun olsun bir seçkin sevsem gerek. Hz. Âdem zamanından beri Dünyaya benzeri gelmemiş (ve) ahlâk güzelliği bakımından Hz. Yusuf'a benzer (birini) sevsem gerek.]

Klasik Türk edebiyatında, gösterişe önem vermeyen, şöhret düşkününü olmayan, yarın endişesi taşımadan bugünü keyfine göre yaşayan âşık tipi, rintlik kavramıyla karşılanmaktadır. Şairler leventlerin korkusuz ve pervasız tavrı ile âşığın sevgili haricindeki hiçbir şeyden korkmayan, hiçbir şeye önem vermeyen özelliği arasında ilgi kurmuşlardır. Bu ilgiyle başkalarına şirin görünmeye uğraşmadan rintçe giyinmeyi *levendâne* tarz olarak adlandırmışlardır:

Bir *levendem* ben yaşamaz bana dîbâ vü harîr
 Dem-be-dem kana boyanmak cismüme hil'at yeter
 Hayretî (aktaran Öztoprak 2010: 112)

[(Ben) bir deniz askeriyim. Bana süslü ve ipekli kumaş yakışmaz. (Benim) cismime süslü elbise olarak, daima kana boyanmak yeterlidir.]

Çün mihr ü meh şeb ü rûz meczûb-ı aşkun oldum
 Çâlâk u çüst ü çâpük bugün *levend-i* aşkam
 Aşkî (Bıyık Yapa 2007: 448)

[(Ben) bugün çevik, eli çabuk ve hızlı bir deniz askeriyim. Ay ve Güneş gibi gece gündüz aşkın delisi oldum.]

Biz gerçi ki divâne-reviş rind-i *levendüz*
 Bilmekte rümûz-ı dili Cibril-pesendüz
 Fehîm (Üzgör 1991: 468)

[Biz gerçi delicesine yürüyen rint deniz askeri gibiyiz. (Fakat) gönül sırlarını anlamakta Hz. Cebrail'in beğendiği (biri)yiz.]

Dünyaya ve giyim kuşamına önem vermeyen Hayâlî Bey, *levendâne* bir tarzda giyinmektedir. Bu durum, tezkireci Âşık Çelebi tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Yanında dîbâ-yı murassa ile kabâ-yı murakka’ bir idi. Ol cihetden gâh dülbend-i bülendâne ve gâh şeb-külâh-ı *levendâne*ye mâil idi” (Kurnaz 1996: 28).

3. Saçta *Levendâne* Tarz

Klasik Türk şiirinde *levendâne* tarzdan bahsedilen başka bir alan da saçın görünümüyle ilgilidir. Başlarına gösterişli kalpak veya külah takan leventlerin bu görüntüleriyle başı gösterişli gösteren saç stilleri arasında ilgi kurulmuştur:

Sanman ol şüh-ı dil-ârâyı ki kâkül götürür
Şeh-*levendâne* takup başına sünbül götürür
Ümîdî (Selvi 2008: 96-97)

[O gönül süsleyen güzeli (başında) kâkül götürür sanmayın. Deniz askerlerinin komutanı gibi başına taktığı sümbülü götürür.]

Şeh-*levendâne* kesim şevk ile hengâm-ı seher
Semt-i dükkâna hırâm itdi o şüh-ı berber
İdinüp câzibe-i ehl-i derûmı reh-ber
Virdi dükkânçeye teşrîfi ile zînet ü fer
Beliğ (aktaran Atik 2012: 243)

[O berber güzeli, seher vakti komutan gibi kesilmiş (saçlarıyla) neşeli bir şekilde dükkânların semtine (doğru) yürüdü. Gönül ehlinin çekiciliğini rehber edinerek, gelişyle dükkâna süs ve canlılık verdi.]

4. Yürürken Levendâne Tarz

İnsanların sosyal statüleri çoğu zaman yürüyüş şekillerini etkilemektedir. Mesela fakirle zengin, sınava çalışan öğrenciyle çalışmayan, bir maçta galiple mağlubun hâl ve hareketleri birbirinden farklıdır. Deniz askeri olan leventlerin kazandıkları bir zafer dönüşündeki mağrur duruşlarının, halkın dikkatini çekmesi ve halkın bu hâle özenmesi mümkündür. Şairler hiçbir şeyden korkmayan, mağrur adımlarla salınarak yürüyen sevgiliden bahsedecekleri zaman, yürüyüşlerinin levendâne olduklarını ifade etmişlerdir. Örnek beyitler, yürüyüşte de levendâne bir tarzın varlığını ortaya koymaktadır:

Pâ-mâl-i esb-i işve eden Vehbiyâ beni
Dilberlerin *hırâm-ı levendâne* şeklidir
Vehbî (Yenikale 2012: 382)

[Ey Vehbi! Beni işve atının ayakları altında çiğneten, güzellerin deniz askeri gibi yürüyüş şekilleridir.]

Şeh-*levendâne edâlar* ile cânâ bu geliş
Eyledi nâzla dil mülkini yagma bu geliş
Şühî (Çukurlu 2012: 66)

[Ey can! Komutan edasıyla (olan) bu geliş, gönül mülkünü nazlanarak yağmaladı.]

Kahramânî nigehe gibi celâlî-meşreb
Bir *levendâne revîşli* geliş Osmânlı güzel
Neş'et (aktaran Kılıç, t.y.: 137)

[Osmanlı güzel(i); kahraman bakışlı, sert mizaçlı (ve) deniz askeri gibi yürüyüşlü(dür).]

Sana kim karşı turur bu yürüyüşle şâhum
Hakk bu kim turfa-*revîş* özge *levendâne hırâm*
Yahâ (Kavruk 2001: 259)

[Ey (gönül) sultanım! Doğrusu bu yeni tarz yürüyüş (ve bir) başka as-kerce salına salına gidiş (varken) sana kim karşı durabilir?]

5. Konuşurken Levendâne Tarz

Erzurumlu Divan şairlerinden Hâzık'a ait bir beyitte tespit edildiği üzere ko-nuşmada da levendâne tarzın varlığı söz konusudur. Levendâne tarz mertçe, sözü esirgmeden, başkaları ne der diye düşünmeden konuşmayı ifade etmek-tedir:

Dil-berin şîve-i reftârî *levend-âne* gerek
Niğehi şûh gerek gamzesi mest-âne gerek
Hâzık (Güfta 2000: 271)

[(Bir) güzelin konuşma tarzı deniz askerleri gibi, bakışı neşeli ve oynak, gamzesi sarhoş gibi olmalı(dır).]

6. Bakışta Levendâne Tarz

Bakış, şiirlerde çok işlenen bir konudur. Günümüz haberleşme araçlarının olmadığı dönemlerde sevgiliyle baş başa konuşmak mümkün olmadığı için âşıklar, uzaktan bakışlara büyük manalar yüklemişlerdir. Leventlerin bazen kızgın bazen de zafer sarhoşluğuyla mestane bakışları, levendâne bir tarzın oluşmasını sağlamıştır. Şairler levendâne bakışı sevgiliye atfetmektedirler:

Var mıdır gayrı güzellerde o *mest-âne bakış*
Öyle pâkîze-*revîş* böyle *levend-âne bakış*
Hâzık (Güfta 2000: 259)

[O sarhoş gibi bakış, öyle temiz yürüyüş, öyle asker gibi bakış başka güzellerde var mıdır?]

Eser var *didede* reng-i *gazabdan* ey *levend-i nâz*
Yine derd-i niğâhın kangı şehri eylemiş *berbâd*
Hâtif (Sarı 2009: 82)

[Ey naz askeri (olan sevgili)! Gözünde öfkenin renginden belirti var. Yine bakışlarının (verdiği) sıkıntılar, hangi şehri berbat eyledi.]

Söz olur mu o şehin tavr-ı *levend-ânesine*
Âhuvân mâ'il olur *dide-i mest-ânesine*
Hâtif (Sarı 2009: 448)

[O güzelin asker gibi tavırlarına laf söylenir mi? (Onun) sarhoş gibi bakışlarına ahu (gibi güzel)ler meyleder.]

7. Davranışlarda Levendâne Tarz

Tavır ve eda kelimeleri insanın başkalarına veya kendine karşı hâl ve hareketlerini, davranışlarını karşılamaktadır. İnsanın soyut olan kişilik özellikleri de tavırlarıyla anlaşılmalıdır. Maddî unsurlarda görülen levendâne tarz, sevgilin kişilik özellikleriyle de birleşerek daha genel bir hal almaktadır. Elbisesinin uyumu, yürüyüşü, bakışı, gülüşü, çekiciliği sevgiliye levendâne bir eda kazandırmaktadır:

Esbâb-ı hüsün gerçi ki boyınca biçilmiş
Mümtâz olan ammâ o *levendâne kesim*dür
Kâmî (Yazıcı 1998: 194)

[Gerçi, güzelliğin (tüm) gerekleri (senin) boyuna göre biçilmiş. Fakat en seçkin olanı, o asker gibi duruş(un)dur.]

Nedir ol yosma kıyafetle *levendâne edâ*
Görmedim sen gibi bir işve-geri dünyâda
Sa'dî (aktaran Kutlar 2003: 200)

[O güzel kıyafet ile asker gibi eda(lar) nedir? Senin gibi işveli birini dünyada görmedim.]

Ol şûh-ı perî-zâdı niçe sevmesin âdem
Etvâr-ı levendâne vü âdâb yerinde
Şeyhî (Dönmez Parlak 2006: 72)

[O peri yaratılışlı güzeli, insan nasıl sevmeyiz? (Çünkü) tavırları asker gibi ve edeplidir.]

Sende bu *tavr-ı levendâne* bu işve var iken
Sevmemek mümkün müdür hiç ey şeh-i âlem seni
Fatîn (Erdoğan 2007: 135)

[Ey âlemin sultanı! Sende bu asker gibi tavır(lar ve) bu işve varken, seni sevmemek hiç mümkün müdür?]

8. Şiirde Levendâne Tarz

Sosyal hayatın birçok yönünde var olan levendâne tarz, hiç şüphesiz hayatın yansıması olan edebiyatta, özellikle de şiirde kendini gösterecektir. Deniz askerlerinin bazen gösterişli hâl ve hareketlerle bazen de serserice davranışlarla halkın dikkatini çektiği görülmektedir. Halkın leventlere karşı olan bu ilgisi, şairlerin dikkatini çekmiştir. Divan şairleri, levendi şiirdeki sevgili tipinin özellikleriyle özdeşleştirmişlerdir. Böylece rindâne kavramına benzer özellikler taşıyan levendâne tarzı keşfetmişlerdir. Divanlarına veya şiirlerine levendâne olduğuna dair başlıklar atmışlardır. *Hanyalı Nûri Dîvânı*'nın gazeliyat bölümünün başında "Âgâz-ı Gazeliyyât-ı Levendâne-i Giridân" yazılıdır (Aydın 2015: 45, c.1). Yine bazı şiirlerde "Kaside-i Levendâne" ve "Nazire-i

Levendâne” gibi başlıklar görülmektedir (Kurtoğlu 2012: 209, 325; Aydın 2015: 384, c.3). Şairler, şiir alanında yeni bir yol açtıklarını, bu yolda şiiri zarıfane ve âşıkane söylemek gerektiğini ifade etmişlerdir:

Bâkiyâ *tarz-ı şi'r* böyle gerek

Hem zarıfâne hem *levendâne*

Bâkî (aktaran Çelebioğlu 1994: 123)

[Ey Bâkî! Şiirin tarzı; böyle hem ince hem (de) asker gibi pervasız (olmalı)dir.]

Vehbî niçe çeksin seni erbâb-ı sühan kim

Bu vâdî-i *nev-tarz-ı levendâne* çekilmez

Vehbî (Yenikale 2012: 411)

[(Ey) Vehbî! Söz ehli seni nasıl çeksin (/ sana nasıl katlansın)? (Senin) bu levendâne yeni tazının yolu çekilmez (herkes bu yolda gidemez).]

Sen şehün vasfında ancak Rehâyi bendene

Âşıkâne vü *sözi* böyle *levendâne* demek

Rehâyi (Yerdemir 2007: 106)

[Senin (gibi) güzelin hakkında, kölen Rehâyi'ye (ancak) sözü asker gibi pervasızca ve âşıklara yakışır bir şekilde söylemek (düşer).]

Bu arsa-i aşk içre *levendâne edâyum*

Hayrettedür etvâruma hep şâ'ir olanlar

Cesârî (Akkuş 2010: 613)

[Bu aşk arsasında asker gibi söylüyorum. (Dolayısıyla) şair olanlar, tavırlarıma hep şaşırp kalırlar.]

Ravzî, levendâne tarzın şiirde olması gereken bir özellik olduğunu vurgulamakta ve şiirin meclislerde kıymet göreceğini söylemektedir:

Meclis-ârâlık idüp âlemi seyrân eyler

Ravziyâ şi'r olıcak şöyle *levendâne* gerek

Ravzî (Aydemir 2009: xxxiii)

[Ey Ravzî! Şiir olunca böyle asker edalı olmalı. (Şiir, işte o zaman) meclisleri süsleyerek âlemi gezer durur.]

Klasik Türk edebiyatında divan tertip etmenin önemi ve gazeller bölümünün mutlaka bulunması gerektiği dikkate alındığında, şiirdeki levendâne tarzın özellikle gazelde görülmesi olağan bir durumdur. Şairler, sevgiliden bahseden şiirin, sevgili gibi levent edalı, sevgilinin yürüyüşü gibi akıcı, konuşması gibi işveli olması gerektiğini dile getirmektedirler:

Reftârî *levendâne* vü güftârî zebân-zed

Pertev *gazelî* gibi hoş-âyende güzeldür

Pertev (Bektaş 2007: 104)

[(O), Pertev'in gazeli gibi beğenilen (bir) güzeldir. (Çünkü) yürüyüşü asker gibi gösterişli ve sözleri her tarafa yayılmıştır).]

Yâr tavrını Vusûlî *gazel*ünde yâd it
Diler-isen ki *levendân*[e] okunsun yürüsün
Vusûlî (Taş 2010: 156)

[(Ey) Vusûlî! (Şiirin) deniz askeri gibi yürüsün ve okunsun istiyorsan, gazelinde sevgilinin tavırlarını dile getir.]

Kâmiyâ gâhî *levendâne gazel* söylediğim
Bezmd e şîve-i mahbûb-ı levendimdendir
Kâmî (Akyol 2005: 256)

[Ey Kâmî! Bazen asker edasıyla gazel söylediğim(in sebebi), deniz askeri gibi olan sevgilimin meclisteki konuşma tarzındandır.]

Emrin olursa eyâ dâver-i iklim-i kerem
Bir *levendâne gazel* eyleye hâmem inşâ
Nûrî (Aydın 2015: 45, c.1)

[Ey cömertlik memleketinin sultanı! Emrin olursa, kalemim (senin için) asker edalı bir gazel yazsın.]

Bazı şairler de şiirde kullanılan mazmunlar ile sevgili arasında irtibat kurarken levendâne tarza atıfta bulunmuşlardır:

Nice bir dolaşalum kâküle *mazmûn* diyerek
Rezmiyâ gâhî gazel böyle *levendâne* gerek
Rezmî (Gürbüz 2012: 257)

[Ey Rezmî! Mazmun (mazmun) diyerek (sevgilinin) kâküllerine (daha) ne kadar dolaşalım. Gazel, bazen böyle asker edalı olmalı(dır).]

Vasfin etdikçe belâ-kadd o serkeş güzelin
Böyle *mazmûn*-ı *levendâne* gelür hâtırıma
Âkif (Admış 2007: 438)

[O dik başlı ve belalı güzelin tasvirini yaptıkça, aklıma böyle askerce mazmunlar gelir.]

9. Levent ve Şiir Kahramanları

Klasik Türk edebiyatında gazeller çoğunlukla aşk konusu etrafında dönmektedir. Dolayısıyla gazelerde etkisi olan levendâne tarzın, şiir kahramanlarıyla ilişkilendirilmesi olağan bir durumdur. Bu ilişkilendirme özellikle de aşk konusunun tarafları olan sevgili, âşık ve rakip etrafındadır.

9.1. Levent-Sevgili

Sevgili ile levent arasında kurulan ilgi öncelikle levendin asker olmasıyla bağlantılıdır. Levendin denizlerde görev yapması, gösterişli giyinmesi, silah taşınması, korkusuzluğu, yağmacılığı gibi bazı durumlar sevgilinin âşığa olan tavrında da görüldüğü için böyle bir ilgi kurulmuştur:

Geldi refâtara *levendâne* kıyâfetle yine
Hayl-i 'uşşâkına yağmâ-yı dil ü cânâ gider
Hasmî (Selçuk 2007: 18)

[[O güzel] yine asker gibi giyimiyle yürümeye başladı. (İhtimaldir ki) âşıklarının gönüllerini ve canlarını yağmalamaya gider.]

Seyr olmaya mı anda *levendâne* edâlar
Ol mû(y)-miyân çifte tabancayı takınca
Cesârî (Akkuş 2010: 1035)

[O kıl gibi ince belli güzel çifte tabancayı takınca, onda askercesine bir eda görülmeye mi?]

Subha dek gezmede başlu başına bî-pervâ
O mehün tavrı *levendâne* degüldür de nedür
Pertev (Bektaş 2007: 77)

[O ay gibi güzelin tavrı askerce değil de nedir? (Çünkü) sabaha kadar korkusuzca, bir başına gzmektedir.]

Sabr u sâ mânını heb verdi gönül yağmaya
Şeb-*levend*ım yine mülk- i dili etdi târâc
Rahmî (Cengiz ve Eren 1996: 92)

[Komutan (gibi olan sevgili) yine gönül mülkünü talan etti. Gönül (de ona) sabrını ve servetini hep yağmalattı.]

Sevgili, askerî özellikler bağlantısı haricindeki durumlarda da levende benzetilmektedir. Bu benzetmelerde ise sevgilinin büyümesi, gösterişli ve alımlı olması etkili olmaktadır:

Gidip hengâm-ı tflıyyet yetişdin şeb-*levend* oldun
Tehâşî etme çak böyle peder mâder husûsunda
Âsım (Arslan 2010: 172)

[Çocukluk dönemin geçti, yetiştin (ve) güzel bir genç oldun. Anne ve baba konusunda böyle korkup çekinme.]

Ne kanlar içer ol zâlim *levend* olsun da seyreyle
Âşık Ömer (aktaran Çelepi 2005: 228)

[O zulmedici (güzel hele bir büyüüp) deniz askeri gibi olsun da (gör) ne kanlar içer.]

Gönül bir rind-i 'âlem-sûz şûh-ı şeb-*levend* ister
Ki 'aşk odna yakmağa dil ü cândan sipend ister
Bâkî (Küçük 1994: 190)

[Gönül, dünyayı yakan rint bir komutan ister. Ki (uğruna) aşk ateşinde yakmak için candan ve gönülden üzerlik tohumu ister.]

9.2. Levent-Âşık

Şiirdeki aşk kahramanlarından bir diğeri âşıktır. Aslında âşık rolüne giren şairdir. Bazı şairler, rindâne özellikler taşıdıkları için kendilerini levent olarak görmüşlerdir. Leventlerin savaş meydanındaki korkusuzlukları ile âşıkların aşk meydanındaki durumları arasında ilgi kurmuşlardır:

Yüz döndürüp teveccüh-i halk-ı zemânenen
Etdüm salât-ı 'ışka *levendâne* niyyeti
Nûrî (Aydın 2015: 106, c.2)

[Zamane halkının teveccühünden yüz çevirip, aşk namazına askercesine niyet ettim.]

Aşka uyaldan beri gitdi *levend* oldu gönül
Balduğumca gâh gâh divâne aşk olsun derin
Usûlî (aktaran Atıcı 2007: 67)

[Gönül aşka uyduğundan beri gitti deniz askeri oldu. (Onu) zaman zaman bulduğumda (ey) deli! (Sana) aşk olsun derim.]

Bütâna gamzesi ser-çeşmedür o hûn-rîzûn
Silâhu gam kuşanup biz dahi *levend* oluruz
Sâbit (aktaran Kaplan 2009: 237)

[O kan dökücü (güzelin) gamzesi, putlar için komutan (gibi)dir. (Bu durumda) biz de gam silahını kuşanarak (ona) asker oluruz.]

Levend oldunsa baş eğme Necâtî vaz'-u-destâra
Özün meydân-ı 'ışk içre şehid eyle kefenden geç
Necâtî (Tarlın 1997: 171)

[(Ey) Necâtî! Deniz askeri olduysan sarığın şekline baş eğme. Özünü aşk meydanı içinde şehit eyle, kefenden geç.]

9.3. Levent-Ağyar veya Rakip

Aşk mevzuunda âşık ile sevgilinin kavuşmasına engel olanlar rakip veya ağyar olarak görülmüştür. Ağyar, sevgiliye âşık olan bir başka âşık olabileceği gibi, âşıkla sevgilinin baş başa kalmasına engel canlı cansız her şey de olabilir. Askerlik görevi dışında kanunsuz işler yapan leventler ile ağyar arasında ilgi kurulduğu görülmektedir. Bu beyitlerde rakip, geceleri sokaklarda serserice gezen, yüz kızartıcı suçlar işleyen leventlere teşbih edilmektedir:

Seyr eyler ol nigâr yine her *levend*-ile
Bir dem musâhib ol[ma]dı ben müstemend-ile
Çâkerî (Aynur 1999: 202)

[O güzel, (önüne çıkan) her deniz askeri ile gezer. (Fakat) ben zavallı ile bir kere (bile) konuşmadı.]

Lâyık mı kâkülün gibi yanunca salına
Her asılası yüzi kara onmaduk *levend*
Revânî (aktaran Koncu 2010: 431)

[Asılası, yüzü kara her deniz askerinin, kâkülün gibi senin yanında sa-
lnarak gezmesi layık mı?]

Şem'lerle kûyuna gelmiş gece mâh-ı felek
Âkıbet yüz karalığıyla tutulur ol *levend*
Hayâlî (aktaran Koncu 2010: 431)

[Gökteki ay, gece mumlarla semtine gelmiş. O deniz askeri (gibi olan
ay), sonunda yüz karalığıyla tutulur.]

Tolanur gice vü gündüz ser-i kûyın meh ü mihr
Aldı meydânı görün göz göre bir iki *levend*
Mesîhî (aktaran Koncu 2010: 435)

[Ay ve güneş gece gündüz (senin) mahalleni dolaşır. Göz göre göre iki
deniz askeri meydanı aldı.]

Sonuç

Osmanlı dönemi deniz askerleri olan leventler, sosyal statüleri, giyim kuşam-
ları, hâl ve hareketleriyle toplumu bazen olumlu bazen de olumsuz yönden
etkilemişlerdir. Kültürümüzde daha çok olumlu yönler görülmektedir. Özel-
likle deniz kenarında yaşayan halkların giyim kuşam, konuşma, yürüme başta
olmak üzere değişik hâl ve hareketlerinde leventlerin etkisi olmaktadır. Bu
etki, levendâne tarz olarak isimlendirilmiştir.

Klasik Türk edebiyatı, maddi ve manevi kültür unsurlarından beslenmektedir.
Dolayısıyla sosyal hayatın değişik yönlerinde görülen deniz askerlerinin tarzı
yani levendâne tarz, edebiyata özellikle de şiire yansımıştır. Bu makaleden ha-
reketle, şiirimizde görülen rindane ve âşıkâne gibi diğer tarzların özelliklerinin
de ortaya konulması gerektiği söylenebilir.

Kaynaklar

- Acar, Serper (2009). “Necati Bey Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Açıkgöz, Namık (1991). “Klasik Şairlerin Yenilik Arayışları”, *Dergâh* 21, s.11.
- Admış, Aysel (2007). “Âkif Dîvânı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Akkuş, Yasemin (2010). “Benderli Cesârî'nin (Ölüm: 1829) Divânı ve Divânçesi (İnceleme-Tenkitli Metin)”, yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Akyol, İbrahim (2005). “Hanyalı Kâmi ve Divanı”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Arslan, Fatma Şennur (2010). “Âsım Ârif-zâde Divançesi (İnceleme-Metin-Dizin-Sözlük)”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Atıcı, Fatma (2007). “Usûlî Divânı'nda Cemiyet, İnsan ve Tabiat”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Atık Gürbüz, İncinur (2012). “Divan Şiirinin Sevimli Yüzleri Osmanlı Şiirinde Berberler”, *Turkish Studies* 7/3, s. 233-255.
- Aydemir, Yaşar (2009). *Ravzî Divanı*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. (E-kitap, Erişim tarihi: 30 Mayıs 2016).
- Aydın, Abdullah (2015). *Hanyalı Nûri ve Dîvânı (3 Cilt)*, Berlin: Türkiye Âlim Kitapları Yayınevi.
- Aynur, Hatice (1999). *Çâkerî Divanı*, İstanbul: Yenilik Basımevi.
- Babacan, İsrail (2012). *Klasik Türk Şiirinin Son Baharı-Sebk-i Hindi (Hint Üslubu)*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bektaş, Ekrem (2007). *Muvakkit-zâde Muhammed Pertev Divânı*, Malatya: Kültür ve Turizm Bakanlığı. (E-kitap, Erişim tarihi: 30 Mayıs 2016).
- Bıyık Yapa, Melek (2007). “Aşkî Mustafa Dîvânı”, yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Cengiz, Halil Erdoğan ve Gönül Hatay Eren (1996). *Rahmî-i Harputî Divanı*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ceylan, Ömür ve Ozan Yılmaz (2005). *Hazâna Sürgün Bahâr Keçecizâde İzzet Molla ve Dîvân-ı Bahâr-ı Efkâr*, İstanbul: Kitap Sarayı Yayınları.
- Çelebioğlu, Âmil (1994). *Kanûnî Sultân Süleymân Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Çelepi, Mehmet Surur (2005). “Âşık Ömer Divânı'nın Tahlili”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Çukurlu, Azime (2012). “Şühî Bengîzâde Divânı ve Tahlili”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Devellioğlu, Ferit (2000). *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

- Dönmez Parlak, Betül (2006). “Eğirdirli Şeyhî Mehmed Efendi’nin Divanı’nın İncelenmesi”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Erdoğan, Alev (2009). “Nedîm Divânı’nda Uçarı Aşk Anlayışı ve Anlam Çerçevesi”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Erdoğan, Mehtap (2007). *Fatîm Divânı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Güfta, Hüseyin (2000). *Erzurumlu Şair Hâzık*, İstanbul: Erzurum Kitaplığı Yayınları.
- Gürbüz, Mehmet (2012). *Safiye Sultanzâde Mehmed Rezmî-Divân*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kaplan, Mahmut (2012). “Diyarbakırlı Emîri ve Nasihat-nâmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 22, s.72-84.
- Kaplan, Yunus (2009). “Sâbit Divanı’nda Mahallileşme ve 17. Yüzyıl Sosyal Hayat Unsurları”, *Turkish Studies* 4/5, s.209-248.
- Kavruk, Hasan (2001). *Şeyhülislam Yabyâ Divânı*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kılıç, Filiz (t.y.). *Şefkat-Tezkire-i Şu’arâ-yı Şefkat-i Bağdâdi-B*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. (E-kitap, Erişim tarihi: 30 Mayıs 2016).
- Kılıç, Filiz (1998). *XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Koncu, Hanife (2010). “Bir Kelimenin İzinde: Klasik Türk Şiirinde Levend Üzerine Bazı Düşünceler”, *Turkish Studies* 5/3, s.421-446.
- Kurnaz, Cemâl (1996). *Hayâlî Bey Divânı’nın Tablîli*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kurtoğlu, Orhan (2012). *Lebib Divânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. (E-kitap, Erişim tarihi: 30 Mayıs 2016).
- Kutlar, Fatma Sabiha (2003). “Sa’dî ve Divânçesi”, *Türkoğlu Dergisi* 16/2, s.193-219.
- Kuvan, Hatice (2009). “Âşık Ömer Divânı’nda Sosyal Hayat”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâki Divânı Tenkitli Basım*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Levend, Ağâh Sırrı (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Öztoprak, Nihat (2010). “Divan Şiirinde Giyim Kuşam Üzerine Bir Deneme”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 4, s.103-154.
- Sarı, Şeyma (2009). “Hâtif Ali Efendi: Hayatı, Edebî Kişiliği, Divânının Tenkitli Metni (132b-203a) ve Nesre Çevirisi”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Selçuk, Engin (2007). “Hasmi Divanı (İnceleme-Metin)”, yayımlanmamış doktora tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Selvi, Muhammed (2008). “Ümîdi Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divânı”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.

- Şengün, Necdet (2006). “Nazîr İbrahim ve Dîvânı (Metin-Muhtevâ-Tahlîl)”, yayımlanmamış doktora tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Şentürk, Ahmet Atilla (2004). *Osmanlı Şiir Antolojisi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihat (1997). *Necati Beg Divanı*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Taş, Hakan (2010). *Vusûlî [ö.1000/1592] Divân [İnceleme-Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin]*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. (E-kitap, Erişim tarihi: 30 Mayıs 2016).
- Tolasa, Harun (2002). *16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tuman, Mehmed Nâil (2001). *Tuhfe-i Nâilî: Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, Haz. Cemâl Kurnaz ve Mustafa Tatcı, Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- Üstüner, Kaplan (2010). *Enderunlu Hasan Yâver-Divân (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin)*, Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Üzgör, Tahir (1991). *Fehîm-i Kadim: Hayatı, Sanatı, Divânı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Yazıcı, Gülgün Erişen (1998?). *Edirneli Kâmi ve Divânı*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. (E-kitap, Erişim tarihi: 30 Mayıs 2016).
- Yenikale, Ahmet (2012). *Sünbül-zâde Vehbî Divânı*, Kahramanmaraş: Kültür ve Turizm Bakanlığı. (E-Kitap, Erişim tarihi: 30 Mayıs 2016).
- Yerdemir, Fatih (2007). “Rehâyî Divanı: İnceleme-Metin-Dizin”, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Yorulmaz, Hüseyin (1996). *Divan Edebiyatında Nâbi Ekolü -Eski Şiirde Hikemiyât-*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Zavotçu, Gencay (2009). *Zehr-i Mâr-zâde Seyyid Mehmed Rızâ: Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Tezkiresi*, Kocaeli: Kültür ve Turizm Bakanlığı. (E-Kitap, Erişim tarihi: 30 Mayıs 2016).

ABSTRACT

Levent Style in Classical Turkish Literature

Levent is a designation about marine soldiers in the Ottoman period. The levents have sometimes positive and sometimes negative effects on the society with their social status, clothing and behavior. Since Turkish people give much value to military profession, levents usually take place with positive sides in our culture. The levents have effects on clothing, speaking, hairstyles, walking and other behaviours of the people primarily living on the islands, especially on the beach. This impact has spread and led to the formation of a style in public. This style showed itself also in literature over the time. Contrary to general belief, the classical Turkish literature is fed by the social life and has become a mirror of it. The levent style, which shows itself in different spheres among people from clothing to hairstyle, is also visible in poetry. The Divan poets make relation between heroes of poem as beloved, lover and levents in a society which marine soldiers are role models, and addressed these poems as “levent style poem”, “levent style ode”, “levent style gazelle”. In this article, the formation of levent style under the influence of sea life, and the reception of it is examined. Besides the reflection of levent style in poetry is discussed by sample couplets.

Keywords: Classical Turkish literature, Divan poetry, levent, levent style